

Mevr. drs. T.L.E. Strop-Von Meijenfeldt

Haïti: uitdagingen voor de jonge democratie

Sinds 1804 is Haïti onafhankelijk. Echt vrij is het land nooit geweest. De verkiezingen van december 1990 hebben het begin van de vrijheid ingeluid. Om de problemen in Haïti op te lossen is inventiviteit en intellect nodig. Maar ook geld.

'Een ding mag zeker niet gebeuren: Haïti houden in haar internationale isolement. Evenmin mag hulp alleen uit de Verenigde Staten komen. Het Haïtiaanse volk verdient nu eindelijk gerechtigheid! De hoop, die de Haïtianen met deze verkiezingen gekregen hebben, mogen wij niet beschamen!': aldus de laatste conclusie, zoals verwoord in het verslag van de waarnemingsmissie naar de verkiezingen in Haïti, in december 1990. We zijn inmiddels drie maanden verder, en niets wijst op een veranderde houding van de internationale gemeenschap ten aanzien van de jonge democratie Haïti. Hoog tijd voor een nadere beschouwing.

Het armste land van de Amerika's ligt op het Westelijk deel van het eiland Hispanola naast de Dominicaanse Republiek. Het eiland bevindt zich Oostelijk van Cuba. In Haïti wonen naar schatting zes miljoen mensen. Nog eens zes miljoen is het eiland ontvlucht, vaak als bootvluchtelingen. Van hen woont een groot deel in ellendige omstandigheden in de Verenigde Staten, Canada en Frankrijk. Van de bevol-

king, die in Haïti achtergebleven is, leeft 90% in diepe armoede, dat wil zeggen onder de armoedegrens, en is 75% analfabeet. Nog steeds leeft 80% van de mensen op het platteland, hoewel de grond door de enorme erosie niet genoeg opbrengt om van te leven. In de steden is nauwelijks werkgelegenheid, en geïnvesteerd is er al lange tijd niet, vanwege de instabiele politieke situatie. Een hele kleine bovenlaag heeft door middel van corruptie geprofiteerd van de situatie en zich weten te verrijken. Onder hen vooral de vroegere leigertop. Een deel van de Haïtiaanse bevolking werkt als moderne slaven op de plantages in de Dominicaanse Republiek. Gefluisterd wordt dat de systematische ondervoeding een bewuste politiek was om de mensen dom te houden en bereid tot het verrichten van slavenarbeid.

Geschiedenis

Haïti is een onafhankelijke staat sinds

Mevr. drs. T.L.E. Strop-von Meijenfeldt (1944) verricht vrijwilligerswerk voor diverse organisaties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

1. *Se pa pour l'argen, se volonte*: reisverslag T.L.E. Strop-von Meijenfeldt, 12/90. Mevr. T.L.E. Strop-von Meijenfeldt maakte deel uit van een internationaal oecumenisch team van waarnemers bij de verkiezingen in Haïti van 16 december 1990. Het team telde twintig leden en stond onder leiding van bisschop Calvin Felix van St. Lucia (rk). Mevrouw Strop vertegenwoordigde de Nederlandse Raad van Kerken en de medefinancieringsorganisatie ICCO.

1804. Zij was de eerste 'zwarte' staat en de eerste staat waar de slavernij werd afgeschaft. Echt vrij was het land echter nooit. Het land bleef speelbal in de strijd om de macht. In de 19e eeuw werd het land door de heersende mogendheden genegeerd, of werd alsnog getracht het land te koloniseren. Binnenslands trachtte de oude francofone elite haar macht te consolideren ten koste van de zwarte bevolking. Buitenlandse investeringen, aangetrokken door de aantrekkelijke markt, leidden in het begin van de 20ste eeuw tot een nieuwe afhankelijkheid: namelijk van de Amerikaanse schuldeisers. In 1915 bezette de Amerikaanse marine het land, omdat Haïti haar schuldverplichtingen niet langer kon voldoen. De bezetters, die in 1934 onder President Roosevelt Haïti haar zelfstandigheid hergaven, zetten een systeem van effectieve controle over het bestuur op, met opnieuw de francofone elite aan de macht. De Afrikaanse nationale cultuur werd onderdrukt, totdat de arts Duvalier haar belang onderkende. Hij gebruikte haar echter als machtsbron. Sinds Duvalier in 1957 bij algemene verkiezingen onder Amerikaanse supervisie aan de macht kwam baseerde hij zijn dictatuur op de *Voudou*, de volksreligie, en op zijn geheime politie, de *Tonton Macoutes*. Hij riep zich uit tot president voor het leven en legde de opvolging door zijn zoon grondwettelijk vast. Het leger plaatste hij onder zijn bevel. Oppositie werd met geweld onmogelijk gemaakt.

Dit regime zette zich voort onder zijn zoon, Jean-Claude. De steeds schrijnender armoede onder het overgrote deel van het volk leidde begin 1986 tot stopzetting van de Amerikaanse hulp, en vervolgens tot het vertrek van Jean-Claude Duvalier (die zijn vertrek vierde met een feest van champagne en cocaine!).²

Naar een democratie?

Op deze basis is sinds 1986 gewerkt aan de opbouw van een democratie in Haïti.³ Een vrijwel onbegonnen opgave. Immers, met het vertrek van de Duvaliers was nog

geen einde gekomen aan de oude infrastructuur van corruptie en uitbuiting. Met name leger en *Tonton Macoutes* gingen onverdroten op de oude repressieve voet door.⁴

Toch konden enige aanzetten in de goede richting gegeven worden. Eind 1986 stelt een constituerende vergadering een nieuwe grondwet op, die op 29 maart 1987 per referendum aan de kiezers werd voorgelegd. 98% van hen stemde voor! Op basis van deze grondwet werd vervolgens een *Conseil Electoral Provisoire*, de CEP, benoemd, bestaande uit negen leden, afgevaardigd door burgerlijke en kerkelijke organisaties, zoals de Organisatie voor de verdediging van de rechten van de mens en de Haïtiaanse Bisschoppenconferentie.

Op basis van deze grondwet werden op 29 november 1987 door de CEP verkiezingen gepland, die echter in een groot bloed- en brandbad eindigden. Twee onafhankelijke radiostations werden opgeblazen.⁵ Het exacte aantal dodelijke slachtoffers van deze dag is nooit geteld. Een getuige telde de 30ste november langs de weg over een afstand van 50 km nog 12 lijken. Vele stembureaus, en dan vooral scholen, werden bij aanslagen verwoest, zodat een groot deel van die infrastructuur vernield was.

Vanwege de vele protesten, vooral uit het buitenland, organiseerde het leger op 17 januari 1988 nieuwe verkiezingen. Deze keer werd Leslie Manigat, een christen-democraat, tot president verkozen. Deze verkiezingen, waarvoor zich heel weinig kiezers hadden laten registreren, worden algemeen als frauduleus beschouwd. Zo kreeg een Nederlandse journalist op straat stapels stembiljetten in handen gedrukt. Een in Haïti wonende Nederlandse beschikte over 20 stembiljetten.

Toen Manigat vervolgens, zonder steun

2. Haïti deel Third World Guide, 1988.

3. Haïti 1990 *Quelle Democratie?* Haïti Solidarite Internationale Dossier.

4. Haïti deel Development and Human Rights by Eric Sotzas OMCT/SOS-TORTURE.

5. Haïti 1990 *Quelle Democratie?*, pag. 28.

van de bevolking, de vele problemen waarmee Haïti kampte, een lege schatkist en een economische blokkade door de Verenigde Staten, te lijf wilde gaan, greep het leger opnieuw in. Verschillende generaals volgden elkaar hierna in snel tempo op, totdat ook de laatste, Avril, door generaal Abraham in maart 1990 op het vliegtuig naar Miami werd gezet en een lid van het Hof van Cassatie, mevrouw Ertha Pascal-Trouillot, tot tijdelijk president, als hoofd van een burgerregering, werd benoemd. Een *Conseil d'Etat*, bestaande uit negentien vertegenwoordigers uit het maatschappelijk leven en alle regio's van het land, werd hierop officieel benoemd. Evenals een ministerraad, bestaande uit dertien leden. De voorbereidingen van vrije verkiezingen onder leiding van de CEP namen een aanvang. Intussen ging het geweld op de oude voet door: de *Tonton Macoutes* accepteerden de gewijzigde opstelling van het leger (dat ook zelf nog intern verdeeld was) niet. Het gehele verkiezingsproces werd in die situatie verschillende keren stilgelegd. Roger Lafontant, de leider van de *Tonton Macoutes*, kon ongehinderd uit zijn ballingschap terugkeren, rondreizen en zelfs op de televisie optreden, zonder gearresteerd te worden.

Schendingen van mensenrechten

Het regime van de Duvaliers wist zich jarenlang staande te houden door iedere oppositie met geweld en aanslagen in de kiem te smoren. Dit systeem zette zich ook tijdens het post-Duvalier tijdperk voort. De rechtspraak kwam hierbij af en toe te hulp, zoals bij de vrijspraak voor het bloedbad in Leogane, waarbij in januari 1986 100 doden vielen.⁶ Het aantal schendingen van de mensenrechten sinds begin 1986 beslaat een lange lijst. Slechts enkele voorbeelden hier: In juli 1987 werden 150 boeren vermoord op een coöperatie in Jean Rabel, die aan de kerk gelieerd is. De poging om zelf verbetering in hun bestaan aan te brengen werd hen noodlottig. Grootgrondbezitters, geholpen door *Tonton Ma-*

coutes, hebben met hen afgerekend. Een reeks (moord)aanslagen volgde. Sommige slaagden, andere niet. Op 11 september 1988 werd de kerk van St. Jean Bosco tijdens de viering van de mis door pater Aristide aangevallen en brandde af. Er vielen 13 doden en 70 gewonden. De aanvallers stonden onder leiding van de burgemeester van Port-au-Prince, Franck Romain. Pater Aristide bleef bij de aanslag ongedeerd, zoals hij ook zes andere aanslagen overleefd heeft. Hij kreeg hierdoor een aureool van onraakbaarheid.

Tijdens zijn eerste jaar als president bleek, dat voor Generaal Avril democratie niet inhield dat zij die voor schendingen van de mensenrechten verantwoordelijk waren, ook vervolgd zouden worden. Sinds november 1989 ging het met de mensenrechten dan ook weer snel achteruit. Vele gevallen van martelingen, gedwongen ondergronds gaan, het aan banden leggen van de persvrijheid werden hierna gemeld, hetgeen resulteerde in de staat van beleg, uitroepen in januari 1990. Internationale druk bracht opnieuw uitkomst. In maart verdween president/generaal Avril naar Amerika en werd een voorlopige burgerregering gevormd.

Toch gaan ook nu de mensenrechtenschendingen door.⁷ Een massamoord vindt plaats in Artibonite op 19 maart (11 doden, 338 huizen vernield), op 19 april in Cabaret (1 dode, 35 huizen afgebrand), op 31 mei in Perodin (Artibonite) (6 doden). Op 21 juni wordt een lid van de Conseil d'Etat, Serge Villard, vermoord samen met een vakbondsman. Tot slot vindt tien dagen voor de verkiezingen een aanval met granaten plaats op een kerk in Petionville, waar een verkiezingsbijeenkomst met pater Aristide gehouden wordt (8 doden, 56 gewonden). En dat zijn dan maar

6. Haïti 1990 *Quelle Democratie?*, pag. 25.

7. Rapporten van o.m. Americas Watch, National Coalition for Haitian Refugees, Caribbean Rights en de International Commission of Jurists: *The More Things Change... Human Rights in Haïti, Reverting to Despotism en In the Army's Hands*, en het Jaarboek 1990 van Amnesty International.

'Lange rijen voor het stemlokaal. Vaak uren geduldig wachten.'

enkele voorbeelden uit de lange lijsten, die de mensenrechtenorganisaties bijhouden.

Door middel van intimidatie en repressie wordt tot aan de verkiezingen getracht iedere vorm van democratie en organisatie van het volk, zoals vakbonden en mensenrechtenorganisaties, onmogelijk te maken. Angst was het gevolg. Angst, die zijn weerslag had op bijvoorbeeld de leden van de *Conseil d'Etat*, die nog vlak voor de verkiezingen uit hun huurpand gezet werden en zich in een tijdelijke behuizing te midden van de dozen moesten behelpen. Angst bij de eigenaren, die hun huizen ter beschikking hadden gesteld om als stemlokaal te dienen en die toezegging na de aanslag in Petionville ter elfder ure introkken.

Verkiezingen

In deze sfeer konden de voor 16 december 1990 geplande verkiezingen doorgang vinden. Onder het oog van zo'n 800 buitenlandse waarnemers. Met name de

Verenigde Naties en de Organisatie van Amerikaanse Staten waren met grote teams aanwezig. Teams waren er ook van de Liberale en Socialistische Internationale, de vakbonden en de kerken. De Christen Democratische Internationale besloot uit protest tegen het feit, dat Manigat, de leider van een van de christen-democratische partijen, niet mocht deelnemen aan de verkiezingen, geen waarnemers te zenden.⁸ De Caribische Conferentie van Kerken volgt al sinds 17 jaar het proces in Haïti. Sinds 1986 werden verschillende waarnemingsteams naar Haïti gezonden, op verzoek van de Haïtiaanse Protestantse Federatie en haar lidkerken. Doel van de missies was 'door de aanwezigheid de betrokkenheid van de Caribische kerken en volkeren met het Haïtiaanse volk op deze momenten van trauma en hoop tot uitdrukking te brengen'.⁹ Bij de mislukte verkiezingen

8. Verklaring CDI 10-12-1990.

9. Verslag CCC missie juni 1989.

gen van 1987 werden de waarnemers van de kerken ook zelf met het geweld geconfronteerd. Enkelen van hen waren ook nu aanwezig. Door middel van een intensief gesprekkenprogramma, gevolgd door een aantal bezoeken, konden de leden van het kerkelijke waarnemersteam, zich op de verkiezingen voorbereiden. De gesprekken met onder meer de CEP, de *Conseil d'Etat* (met hen voor en na de verkiezingen!) en met pater Aristide gaven een goed beeld van de situatie in Haïti. Maar dat deden ook de indrukken opgedaan tijdens de bezoeken in en buiten de hoofdstad Port-au-Prince.

Gezien de historie van geweldadige verkiezingen waren de verwachtingen en voorbereidingen daarop zeker afgestemd. Er waren vele voorzorgsmaatregelen genomen. Zo lag het totale (economische) leven stil gedurende de dag voor, de dag zelf en de dag na de verkiezingen. Gemotoriseerd verkeer was op de verkiezingsdag verboden, behalve voor voertuigen met een *Laisser-passer*, zoals van journalisten en waarnemers. Hieraan werd strikt de hand gehouden.

De organisatie van de verkiezingen was, zeker in de omstandigheden waarin gewerkt moest worden, bewonderenswaardig. Gelijktijdig werd voor 4 of 5 bestuurslagen gekozen. Gezien het grote percentage analfabeten waren de afgevaardigden te herkennen aan: nummer van de lijst, afkortingen van de partijnaam, naam van de kandidaat, foto van de kandidaat en symbolen van de partij. Er waren 14 000 stembureaus over het gehele land verspreid, met per bureau 250 geregistreerde kiezers. Op een bevolking van zes miljoen Haïtianen hadden zich ruim drie miljoen mensen laten registreren. De centrale computer – de CEP kon over een computer beschikken – had 10% aan dubbelregistratie geconstateerd. Ieder stembureau had een commissie van vijf leden die goed voorbereid waren. Aan outillage kon alleen het absolute minimum ter beschikking worden gesteld: kartonnen dozen om de ver-

schillende gekleurde stembiljetten in de bijbehorend gekleurde doos te doen, alsmede de rode inkt, waarin des kiezers duim gedompeld werd nadat de stem was uitgebracht.

Om de kiezers goed voor te bereiden op hun verantwoordelijkheid in dezen waren er burgerschapsavonden/cursussen gehouden, met behulp van de kerken. Het leger had driedaagse seminars belegd voor de militairen over mensenrechtzaken. Op het programma: burgerschapskunde, de grondwet, Haïtiaanse geschiedenis en de verantwoordelijkheid van militairen. Een soortgelijk programma woonden de sectiechefs bij, die op het platteland het gezag bekleedden.¹⁰

De politieke partijen waren eveneens in dit proces betrokken; er werd deze keer niet met vuil en modder over en weer gesmeten, maar op de bal gespeeld.

Een en ander is de verkiezingsstrijd ten goede gekomen. De omstandigheden in aanmerking genomen was het opmerkelijk hoe vrij en eerlijk deze verkiezingen verliepen. Leger en politie waren inderdaad a-politieke aanwezig, die hooguit de orde handhaafden als dat al eens nodig was. Onregelmatigheden konden slechts in één district geconstateerd worden. Voor het overige konden de mensen inderdaad zelf hun stem bepalen en uitbrengen. Met een ongelooflijke trots werd aan deze burgerplicht voldaan. Soms knielend in het zand in een hoek van een hut brachten mensen, die nog nooit een pen hadden vastgehouden nu hun stem uit. En de inspanning die het dan kostte om die niet voorgevouwen stembiljetten zo te vouwen, dat zij in de goede bus terecht kwamen! Terwijl de stembureaus pas om 18.00 uur sloten hadden vele al om 12.00 uur alle 250 kiezers verwerkt. Haïti had werkelijk democratische verkiezingen!

De stembureaucommissies werden vervolgens nog met de nodige problemen ge-

10. *In the Army's Hands*, NCHR en Americas Watch, pag. 23.

confronteerd om alle benodigde formulieren in te vullen. Een niet eenvoudige opgave, omdat in de meeste stembureaus geen elektriciteit aanwezig was of andere verlichting. Zelfs fakkels kon de CEP niet beschikbaar stellen. De toezegging van 150 motoren voor het ophalen van de stemmen bleek eveneens op het laatste moment ingetrokken. Intimidatie?

President Aristide

Toch ging ondanks de problemen de gehele operatie goed. Op de ochtend na de verkiezingen werd duidelijk dat het *Front National pour la changement et démocratie* met pater Aristide als presidentskandidaat ruim 70% van de stemmen had behaald. Waar de mensen twee dagen voor de verkiezingen al waarschuwden: 'Amerika pas maar op, Aristide wordt president!'

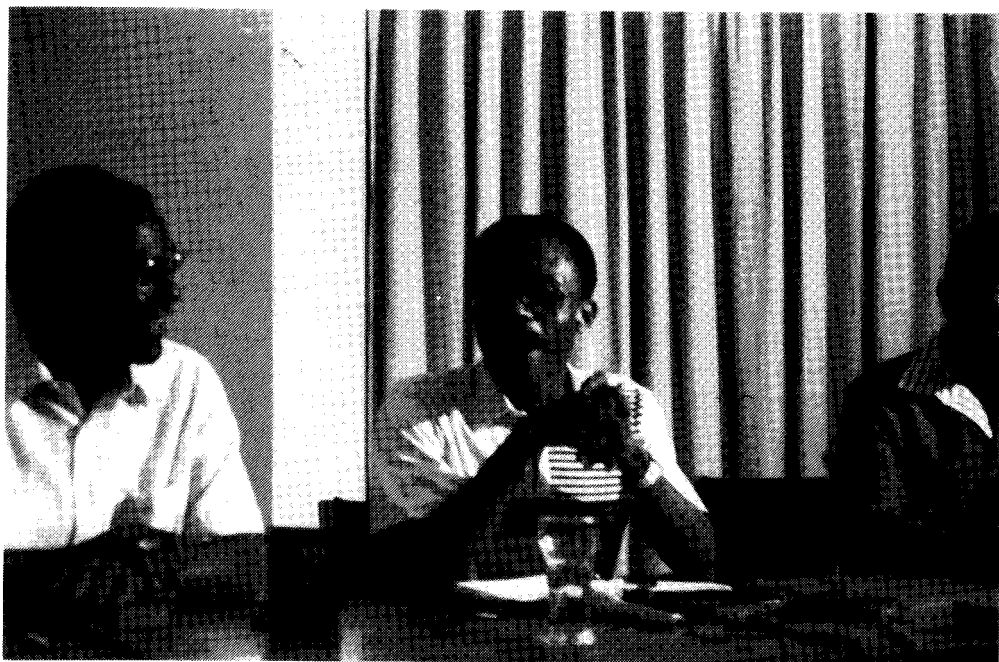
Amerika pas op: Aristide wordt president

kwamen zij nu massaal de straat op om de overwinning van de democratie te vieren. Massaal juichten zij dit keer: 'Wij zijn er niet voor betaald, wij kozen uit vrije wil!' De verkiezingsoverwinning werd door de Haïtianen beleefd alsof het de Berlijnse muur was die gevallen was. Die sfeer van verzoening, verbroedering en van een nieuw begin bleef hangen. Op straat zag je burgers militairen een lift geven en omgekeerd. De avond voor de verkiezingen waren de krottenwijken met bezemen gekeerd – de internationale waarnemers

mochten de puinhopen niet zien. Na de verkiezingen werden ook de straten spontaan van het vuil ontdaan. Een nieuw elan, nieuwe hoop had zich van Haïti meester gemaakt. 'Wij laten ons deze overwinning niet meer afpakken', zeiden de mensen. En aldus geschiedde. Toen Roger Lafontant, de leider van de Tonton Macoutes, begin januari zijn woorden gestand trachtte te doen, dat hij nooit zou toestaan, dat Aristide als president beëdigd zou worden, en het leger in eerste instantie aarzelde in te grijpen, greep het volk woedend in: aanhangers van Lafontant werden ter plaatse gelyncht. De staatsgreep werd vervolgens snel bedwongen en Lafontant zit nu vast. De bevrijdingstheoloog pater Jean-Bertrand Aristide is inmiddels als president van Haïti geïnaugureerd. Het feest werd gevierd op *lavalassiene* wijze: als een vloedgolf. Zoals de partij van Aristide campagne had gevoerd onder het motto *Lavalas*, wat zoiets betekent als de vloedgolf, of de lawine. De eerste daden van de nieuwe president waren onder meer een ontbijt in het paleis voor de bedelaars van Port-au-Prince: hamburgers en frisdrank. Een aardig gebaar natuurlijk, maar niet een bijdrage tot leniging van de nood.

Ideeën

Vier dagen voor de verkiezingen in Haïti had het internationale team van waarnemers, dat namens de kerken de verkiezingen bijwoonde, een ontmoeting met de aanstaande president, pater Aristide. Op dat moment stond zijn verkiezing nog geenszins vast, en nog minder was het zeker, dat de verkiezingen ongestoord zouden verlopen. Aristide geeft in die ontmoeting zijn opvattingen weer. 'Ik heb het gevoel, dat wij een manier delen om christenen te zijn in een politieke realiteit. Zelfs indien wij als christenen in een politieke realiteit hier in Haïti staan, dan nog gaat het niet alleen om zijn positie als kandidaat in de politiek: het is vooral onze positie als christenen, in de rooms-katholieke kerk,

President Aristide met bisschop Calvin Felix (R.K.), voorzitter van de CCC-delegatie (links) en rev. Allan Kirton, secretaris-generaal van de CCC.

de protestantse kerk en in *voudou*. Mensen, die in God geloven en mij vragen hun kandidaat te zijn, betrekken mij als christen in de politieke realiteit. Daarom denk ik dat deze realiteit een vraag voor christenen kan zijn. Zoals wij steeds zeggen: 'Wij zijn geen kandidaat, maar wij zijn bereid te doen, wat de mensen ons vragen te doen. Omdat wij God door de mensen ontmoeten.'

Toen het Haïtiaanse volk een kandidaat wilde zien, van wie het kon zeggen: dit is een goede keus, betekende dit dat het wist wat het wilde. Waarom gingen de mensen, toen zij mij gekozen hadden, direct naar de verkiezingsregistratie? Dat betekende: wij zijn het volk, het volk van God, op zoektocht naar gerechtigheid, op zoek naar hen die willen sterven om een maatschappij waarin gerechtigheid heerst te bereiken. Op deze manier voelen wij hoe nabij wij zijn, hoe nabij wij samen kunnen gaan dezelfde richting uit, terwijl wij

onze geschiedenis verbeteren.'

Haïti is een van de armste landen ter wereld. Wat verwacht Aristide na de verkiezingen van de internationale gemeenschap om Haïti te helpen met de problemen waarvoor het land staat. Aristide: 'Ik geef een theoretisch in plaats van een politiek antwoord. Sommige christenen in de wereld zijn bang wanneer zij zich realiseren hoe sterk andere christenen in de wereld politiek betrokken kunnen zijn. In plaats van geïsoleerd te zijn als christenen hier in Haïti, zullen wij proberen om dicht bij andere christenen te staan, zodat zij zullen begrijpen waarom wij deze weg in de politiek gaan.'

Terzelfdertijd verwacht ik als christen zo mogelijk heel goede informatie over wat wij als christenen trachten te doen in Haïti. Als wij ervoor kiezen die weg te gaan, dan is dat niet omdat wij zo van de politiek houden, maar omdat wij ellende haten. Omdat wij onrecht haten. Ellende en onrecht bete-

kenen voor ons zonde. Stel, er is een regering zonder de wil om het volk te steunen bij de opbouw van een maatschappij, waarin gerechtigheid heerst. Natuurlijk kan de kerk dan over gerechtigheid spreken, maar het wordt in die situatie heel moeilijk voor haar. Daarom zeggen wij als christenen: wij doen wat we kunnen om nader tot andere christenen overal ter wereld te komen en tot onze Heer, om samen te trachten gerechtigheid te bouwen. Dat zou een prachtige hulp zijn. Wij wachten erop!

De campagne onder de leus '*Lavalas*' krijgt een grote respons bij de Haitiaanse bevolking. Dat wekt verwachtingen onder het volk. Aristide: 'Ook al geloven wij als christenen in Jezus, als politici zeggen wij: geen enkele menselijke "Marshall" zal het sociale probleem kunnen oplossen. Dus vertel ik hen niet, dat ik in staat zal zijn om alle problemen op te lossen. Maar samen kunnen wij beginnen om de realiteit te verbeteren. Samen zullen wij trachten te doen wat we kunnen doen. Dat is een manier om de mensen te laten weten hoe wij in de nieuwe realiteit zullen staan, zonder hen wijs te maken dat zij een volkomen nieuw Haïti zullen krijgen. Mensen begrijpen dat heel goed. Maar ze weten ook dat als wij winnen wij in een land zullen leven, waarin de *Macoutes* hen niet zullen onderdrukken. Zij realiseren zich, dat als wij winnen zij zich gelukkig zullen voelen. Dat is het zeer kritieke geschenk, dat wij al gekregen hebben. En gezien onze economische situatie kunnen wij niet zeggen dat morgen iedereen te eten zal hebben. Maar wij hopen, dat wij stap voor stap in staat zullen zijn om Haïti haar eigen bevolking te laten voeden.'

Aristides regering

Het is moeilijk om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen van de situatie na zijn installatie. De Nederlandse media berichten bijna uitsluitend over Haïti, wanneer er weer aanslagen hebben plaatsgevonden.

Tot premier is benoemd Rene Preval, die voor zijn beleid als uitgangspunten

heeft: Gerechtigheid en respect voor de rechten van de mens, participatie en doorzichtigheid.'

Het regeringsprogramma bevat acht punten:

- a het verlagen van de kosten van levensonderhoud;
- b beperking van de publieke uitgaven;
- c terugdringen van de corruptie;
- d controle over de Staatsinkomsten, waarbij de afwezigheid van een coherente fiscale politiek onder de vorige regeringen een tekort van ± 1 miljard *gourdes* per jaar heeft opgeleverd;
- e creëren van werkgelegenheid, verbetering van de infrastructuur om investeringen in de privé-sector te bevorderen;
- f decentralisatie, waaronder het bevorderen van industrialisatie in de provincies;
- g hulp aan de boeren voor de eigen voedselvoorziening en herstel van de handelsbalans;
- h heroverweging van de staatsondernemingen.

Een aantal middelen wordt hierbij vooral genoemd, zoals de oprichting van een kredietstelsel, en van nieuwe landbouworganisaties. Naast de voedselvoorziening en de gezondheidszorg wordt een alfabetisatieprogramma opgezet om drie miljoen mensen tussen de 15 en 40 jaar binnen 30 jaar te bereiken. Het kabinet van Rene Preval telt twaalf ministers onder wie drie vrouwen.

Inmiddels heeft Aristide besloten tot oprichting van een bank voor arme vrouwen, en in het bijzonder voor straatverkoopsters. De bank krijgt een startkapitaal van 1 miljoen dollar. Het maatsalaris van Aristide wordt als gift aan de bank geschonken.¹² Dat is een ander beleid dan men in Haïti gewend is. De Volkskrant kopt dan ook recent: 'Er zit een heilige in het Nationaal Paleis'. Aristide zou zelf de laatste zijn om dat te beamen. 'Het is niet mijn rol alle problemen voor het volk op te lossen. Nee.

11. *Haiti Observateur* 20 le 27 fevrier 1991.

12. *Frankfurter Allgemeine*, 18. Marz 1991.

Ik moet de grondwet in praktijk brengen en volgens de grondwet moet het hele volk participeren. Mijn taak is eenheid tot stand te brengen. Eenheid in al haar pluriformiteit en diversiteit, geen uniforme eenheid. Eenheid die van dag tot dag wordt opgebouwd door participatie van het hele volk."¹³

Helaas ligt er een wereld van verschil tussen de profeet en de staatsman. Om de huidige problemen van Haïti op te lossen is niet alleen inventiviteit en intellect nodig, maar ook geld. Zo werkt de elektriciteit in de hoofdstad nog maar 2 à 3 uur per dag. De reden? Een aantal donorlanden heeft zijn toezeggingen aan de nieuwe president niet gestand gedaan, maar wachten af.¹⁴ In die situatie blijkt het verschil tussen wensen en mogelijkheden: de president heeft de burgers steeds voorgehouden op eigen kracht te vertrouwen om de zaken voor elkaar te krijgen. Maar naast eigen kracht is hulp van buiten onontbeerlijk. Kranten in Haïti roepen inmiddels de president op om tot daden te komen, samen met hen die Haïti werkelijk willen helpen.¹⁵

Een uitdaging aan de internationale gemeenschap nu werkelijk te laten zien, dat zij bereid is de jonge democratie te helpen.

De economische situatie in Haïti is zeer slecht, zoals wij in het begin van dit artikel reeds zagen. Zo is het BNP in 1989 en 1990 met 1,5% afgenomen, de *gourde* van 38% tot 60% gedevalueerd. De koffieopbrengst is met 48% afgenomen. Het overheidstekort bedraagt naar schatting inmiddels ruim 1 miljard dollars. Inkomsten had de regering in het verleden nauwelijks, omdat de enige bron van inkomsten, de in- en export, voornamelijk in handen van het leger was. Daarnaast werd een groot deel van de oogsten, zoals van de koffieoogst, via de Dominicaanse Republiek het land uitgesmokkeld. Ook hier in Haïti werd geconstateerd dat de nationale rijstproductie kapot gemaakt was door de import van goedkope, gesubsidieerde Amerikaanse rijst. In delen van het land heerst honger.

De erosie is enorm en ook in de 'groene' delen van het land zeer zichtbaar. Aan het einde van de regentijd stonden de rivieren droog. Desalniettemin heeft de aansluiting van Haïti bij de Lome-akkoorden in 1989 enige hoop op verbeterde exportmogelijkheden gewekt.

Om in een dergelijke situatie een regeeringsprogramma te bouwen op het brengen van gerechtigheid vereist moed. Toch is het juist gerechtigheid waarom het

Nederland moet Haïti hulp toezeggen

Haïtiaanse volk pater Aristide gekozen heeft. Er moet een einde komen aan de terreur en het zinloze lijden, het geweld. Aristide kan dat slecht bereiken, wanneer zijn steun beperkt blijft tot Haïti zelf. Zonder dat hij ook vanuit het buitenland op daadwerkelijke steun kan rekenen. De eerste toezeggingen bij zijn ambtsaanvaarding waren hoopgevend. De effectuering van die toezeggingen blijkt opnieuw een moeizaam proces. Vanuit Nederland is tot nu toe geen toezegging gedaan. Integendeel. Ook al zijn uitgangspunten van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid de bescherming van de mensenrechten en de ondersteuning van (jonge) democratieën, de vraag om hulp voor Haïti wordt in Den Haag negatief beantwoord. De beide re-

13. *Volkskrant*, 23 maart 1991.

14. *Onze Wereld*, maart 1991, *Nouvelliste*, le 13 mars 1991.

15. *Nouvelliste*, le 13 mars 1991.

geringspartijen verschuilen zich daarbij achter elkaar: het CDA ziet geen kans Minister Pronk te overtuigen dat Haïti 'moet' ('Pronk wil niet'), en Minister Pronk verschuilt zich achter het CDA, van welke partij hij niet meer landen op de lijst van hulpontvangers mag zetten. Een beschamende vertoning gezien de uitgangspunten van het beleid. Als er een situatie is, waar Nederland het niet mag laten afweten, dan zou dat juist Haïti zijn, waar de bevolking zo sterk het verlangen naar gerechtigheid en democratie getoond heeft. Zonder nu direct tot grootscheepse hulp over te gaan, moet Nederland toch kunnen laten weten, dat het bereid is het Haïtiaanse volk terzijde te staan, indien gewenst en mogelijk. Hulp van een van de oudste democratieën ter wereld aan een van de jongste, die toevallig in omvang met Nederland te vergelijken is, is meer dan een morele plicht. De hoop van de Haïtianen, bij de verkiezingen tot uitdrukking gekomen, mag niet beschaamd worden in een nieuwe periode van mensenrechtenschendingen en (economische) uitzichtloosheid!

Kanttekening

Tenslotte: Van de 26 kandidaten die zich voor de presidentsverkiezingen hadden aangemeld, werden door de CEP maar 11 verkiesbaar gesteld. De anderen werden op verschillende technische gronden afgewezen. Onder hen de christen-democraat Manigat, de leider van een van de twee christen-democratische partijen in Haïti. Bij sommige christen-democraten in Europa is dat op problemen gestuit. Voor de duidelijkheid: niet de christen-democratische partij werd van de verkiezingen uitgesloten, maar haar leider Manigat mocht in deze verkiezingsronde geen presidentskandidaat zijn. Manigat's vrouw besloot daarop in solidariteit niet door te gaan in de strijd om een zetel in de Senaat. Zelf is Manigat tegen de beslissing van de

CEP in beroep bij het Hoog Gerechtshof gegaan, welk beroep op technische gronden niet voor 16 december 1990 behandeld kon worden. De loyaliteit van de Christen Democratische Internationale ten aanzien van Manigat lijkt niet in overeenstemming met de Haïtiaanse werkelijkheid om twee redenen:

- 1 Manigat heeft meer dan de helft van zijn leven in het buitenland gewoond en daar veel vrienden. In Haïti heeft hij die echter niet of nauwelijks meer. 'Hij heeft geen roots meer in Haïti', aldus vele zegsliden in Haïti.
- 2 Een belangrijker reden is, dat Manigat zich bij de verkiezingen van begin 1988 door het leger tot president heeft laten kiezen. Gezien de reactie van de mensen op de verkiezing van Aristide, moet dat in Manigat's geval met omkoping gepaard zijn gegaan. Deze keer waren zij er immers niet voor betaald. Ook al heeft Manigat in 1988 nog zulke goede bedoelingen gehad – er werd geen twijfel over zijn integriteit uitgesproken – hij heeft zich door het leger laten misbruiken in niet eerlijke en grootscheeps geboycotte verkiezingen.

Het CDI-besluit werd genomen onder druk van de Duitse CDU. In tegenspraak hiermee in de Duitse toezegging bij de installatie van president Aristide tot hulp ten bedrage van 34 000 000 dollar.¹⁶

Een gesprek van de Christen Democratische Internationale met Haïtiaanse christenen en met pater Aristide zou voor een goede plaatsbepaling daarom aanbeveling verdienen.

16. *Onze Wereld*, maart 1991.

